

Załącznik nr 2

Zestawienie podsumowujące aktualny stan dostępności w parkach narodowych biorących udział w projekcie

Lp.	Nazwa	Aktualny stan dostępności w parkach biorących udział w projekcie
1.	Ojcowski Park Narodowy (OPN)	Punkty kasowe, obiekty turystyczne i edukacyjne oraz siedziba administracji parku wyposażone zostały w pętle indukcyjne oraz defibrylatory AED. Do prezentowanych m.in. na ekspozycjach przyrodniczych i na zamku w Ojcowie filmów przygotowano audiodeskrypcję. Na parkingach „Złota Góra” i „Pod zamkiem” wyznaczono stanowiska do parkowania dla osób z niepełnosprawnościami. Zabytkowy budynek, w którym znajduje się Centrum Edukacyjno-Muzealne posiada podjazd do budynku, windę oraz dostosowaną i oznakowaną toaletę. Poprawie uległa również przestrzeń edukacyjna za CEM, przede wszystkim wyrównano i utwardzono nawierzchnię ścieżki edukacyjnej, ustawiono dotykowe tabliczki z gatunkami drzew oraz ławki. Ponadto, jako część ścieżki zbudowany został pomost widokowy na stawie z wygodnym najazdem, umożliwiający poznanie ekosystemów wodnych i stanowiący część rekreacyjno-wypoczynkową parku. W zewnętrznej przestrzeni edukacyjnej znalazły się także różnorodne pomoce dydaktyczne, stoliki i krzesła dla dzieci tzw. „Kącik malucha”. Doposażono także „Ścieżkę Seniora”, łączącą zabytkowe obiekty „Kaplicę na wodzie” z Zamkiem Kazimierzowskim, w wygodne ławki oraz tablice z historycznymi zdjęciami Ojcowia. Pracownicy parku przeszkoleni są m.in. z obsługi turystów z różnymi dysfunkcjami czy użytkowania i obsługi systemu pętli indukcyjnych.
2.	Wigierski Park Narodowy (WPN)	Bezpośrednio przy Dyrekcji WPN w Krzywem znajduje się trasa dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami (fragmenty ścieżek Las i Suchary). Wejście główne do siedziby Dyrekcji WPN znajduje na poziomie gruntu (brak schodów) i jest dostępne dla osób poruszających się na wózku. Osoby te mają stąd dostęp do wystawy przyrodniczej oraz do punktu informacji turystycznej, który spełnia także rolę punktu pierwszej obsługi klienta. Podczas zwiedzania wystawy można pobrać audioprzewodniki dla osób niewidzących i niedowidzących. Do budynku dyrekcji można wejść z psem asystującym. Na ścieżce edukacyjnej "Las" znajdują się zmodernizowane dla poprawy bezpieczeństwa poruszania się osób niedowidzących i z ograniczeniami ruchowymi kładki, które prowadzą przez podmokły las i stanowią niezwykle atrakcyjny punkt na trasie. Nad jeziorkiem dystroficznym Suchar II wyrównano i utwardzono dojście do głównej drogi, a także utworzono miejsce odpoczynku. Na ścieżkach edukacyjnych ustawiono ławki. Na trasie powstały również punkty informacyjne z mapą tyflograficzną oraz tablicami ze znakami do komunikacji alternatywnej. Dzięki szkoleniom m.in. z metod komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC oraz z wykorzystywania programów Boardmaker i CoughDrop, pracownicy Parku prowadzą szereg zajęć dla dzieci i młodzieży z problemami w komunikacji werbalnej.

		Wypożyczalnia sprzętu turystycznego wzbogaciła się m.in. o rowery elektryczne, wózki terenowe, przyczepki i specjalną przystawkę elektryczną dla wózków inwalidzkich. Sprzęt udostępniany jest nieodpłatnie osobom z niepełnosprawnościami oraz seniorom (powyżej 65 roku życia).
3.	Białowieski Park Narodowy (BPN)	Park dba o dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami od wielu lat. Do wszystkich budynków i ich udostępnionych pomieszczeń mają wstęp osoby korzystające z psa asystującego. W budynkach znajdują się tyflomapy z rozkładem pomieszczeń z oznaczeniami w alfabecie Braille'a oraz dostępne toalety. Można także skorzystać z usługi tłumacza online PJM oraz z przenośnych pętli indukcyjnych dla osób słabosłyszących. Ewakuację osób z niepełnosprawnością z budynków zapewniają krzesła i materace ewakuacyjne, a w terenie maty ewakuacyjne. Budynki są oznakowane w sposób kontrastowy dla osób słabowidzących oraz część z nich posiada defibrylatory AED. W BPN znajduje się kilka miejsc, z których mogą skorzystać osoby ze szczególnymi potrzebami: • Muzeum Przyrodniczo-Leśne – w budynku znajduje się winda wyposażona w system informacji głosowej i przyciski w alfabecie Braille'a oraz platforma umożliwiająca wjazd na piętro wystawy stałej osobom poruszającym się na wózkach. Do wejścia prowadzą schody oraz podjazd. Na czas zwiedzania osoby z trudnościami w poruszaniu się mogą bezpłatnie wypożyczyć chodzik lub wózek inwalidzki. W budynku wyłożone są broszury na temat atrakcji turystycznych parku dostosowane do potrzeb osób słabowidzących. Sprzęt wspomagający osoby słabosłyszące podczas zwiedzania muzeum to audioprzewodniki z możliwością regulacji głośności i system tourguide poprawiający komunikację przewodnika z grupą; • Siedziba biura BPN – osoby poruszające się na wózkach mogą dotrzeć do pomieszczeń biurowych za pomocą podjazdu przed budynkiem i windy w muzeum (biuro i muzeum mieszczą się w jednym budynku). Pracownicy parku zapewniają wsparcie osobom ze szczególnymi potrzebami podczas zwiedzania, wsparcie techniczne przez zapewnienie kontaktu telefonicznego, korespondencyjnego oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Informacje na stronie internetowej o działalności i ofercie parku są w PJM, tekście łatwym do czytania (ETR) i tekście do odczytu maszynowego; • Rezerwat Pokazowy Żubrów – nawierzchnia alejek umożliwia poruszanie się wózkiem inwalidzkim. Platformy widokowe są wyposażone w podjazdy. Przy wejściu na teren z zagrodami zwierząt znajduje się tyflomapa z informacją głosową, a przy zagrodach tabliczki w alfabecie Braille'a z naniesionymi wypukłymi kształtami tropów zwierząt do dotykowego poznawania. W budynku znajduje się platforma dla wózków inwalidzkich umożliwiająca dostanie się do części stanowisk multimedialnych osobom na wózkach. Wysokość stołów i ekranów multimedialnych jest dostosowana do wysokości osób na wózkach i osób niskorosłych. Na czas zwiedzania istnieje możliwość wypożyczenia wózków inwalidzkich, chodzików i napędów elektrycznych do wózków inwalidzkich; • Obręb Ochronny Rezerwat – fragment trasy turystycznej „Do Dębu Jagielly”, prowadzący po drodze leśnej jest częściowo dostępny dla osób poruszających się na wózkach. Zwiedzanie obszaru leśnego dla osób z trudnościami w poruszaniu się jest możliwe bryczką. Wjazd bryczką na trasę turystyczną organizują lokalne biura turystyczne. Osoby na wózkach mogą poruszać się czarnym i zielonym szlakiem

		rowerowym, które prowadzą po drogach leśnych. Dostępne są również fragmenty innych szlaków pieszych, w szczególności odcinek Carskiej Tropiny od parkingu przy Kosym Moście do wieży widokowej. Osoby słabowidzące zwiedzające teren pod opieką pracowników parku mogą skorzystać z lornetek i lup ułatwiających obserwację przyrodnicze; • Dział Naukowo-Edukacyjny – wejście do zabytkowego budynku Ośrodka Edukacji Przyrodniczej osobom poruszającym się na wózkach umożliwia przenośna rampa podjazdowa. Budynek biblioteki BPN wyposażony jest w windę. W bibliotece BPN osoby słabowidzące i niewidome mogą skorzystać z powiększonej klawiatury i myszy typu Big Track, powiększalnika umożliwiającego pracę z powiększonym tekstem i autolektora Braille'a; • Park Pałacowy – nawierzchnia alejek spacerowych piaszczysta, utwardzona. Na terenie parku znajdują się ścieżki edukacyjne dostępne dla osób na wózkach oraz dużo ławek – miejsc odpoczynku dla osób starszych i mających trudności w poruszaniu się.
4.	Narwiański Park Narodowy (NPN)	NPN dysponuje dwoma obiektami dostosowanymi do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami: • Ośrodek Edukacji Przyrodniczej Młynarzówka w Kurowie – znajduje się w nim ekspozycja przyrodnicza NPN, informacja turystyczna, a także prowadzone są zajęcia edukacyjne. Przed budynkiem znajduje się miejsce parkingowe dedykowane osobom niepełnosprawnym oraz podjazd. Informacja turystyczna wyposażona jest w przenośną pętlę indukcyjną. W budynku znajdują się czytelne, kontrastowe oznakowania pomieszczeń, schodów i elementów mogących zagrażać osobom niedowidzącym. Orientację przestrzenną ułatwiają plany tyflograficzne z drukiem wypukłym i pismem Braille'a. Ekspozycja przyrodnicza jest dostosowana do osób z niepełnosprawnościami. Rozpoczynający zwiedzanie film pt. „Jak powstała dolina Narwi” jest przetłumaczony na język migowy i posiada napisy. Film i wystawa posiadają audiodeskrypcję. Ośrodek posiada pomoce dydaktyczne do zajęć edukacyjnych oraz patio, które stanowi zarówno miejsce odpoczynku, jak i prowadzenia działań edukacyjnych; • Otoczenie Dyrekcji Narwiańskiego Parku Narodowego - siedziba Dyrekcji znajduje się w zabytkowym dworze w otoczeniu parku przydworskiego. W pobliżu znajduje się również pole biwakowe wraz z zapleczem sanitarnym. Budynek posiada łazienkę dla osób niepełnosprawnych i utwardzone dojście do budynku. W pobliskim parku przydworskim znajduje się oznakowanie oraz plan tyflograficzny z informacjami dźwiękowymi.
5.	Tatrzański Park Narodowy (TPN)	W TPN znajdują się następujące obiekty i udogodnienia dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami: • Centrum Edukacji Przyrodniczej wyposażone w infrastrukturę zapewniającą dostępność dla osób z niepełnosprawnością ruchową, tzn. podjazd, odpowiednio szerokie drzwi oraz windę. Sale ekspozycyjne zapewniają swobodne przemieszczanie się osób poruszających się na wózkach. W budynku znajduje się przystosowana toaleta z komfortką i pomieszczenie dla matki z dzieckiem oraz sprzęt zapewniający bezpieczeństwo (apteczka, krzesło ewakuacyjne i właściwe oznakowanie). Cały obiekt wyposażony jest w pętlę indukcyjną, audioprzewodnik, a sala konferencyjna w pętlę powierzchniową. Centrum posiada również makietę Tatr dla osób niewidomych i niedowidzących. Na zewnątrz, na oknach i elewacji budynku znajduje się wystawa "Ciemność i cisza. O zwierzętach, które nie widzą i nie słyszą";

- Ścieżka w Ogrodzie Roślinności Tatrzańskiej znajdującym się przy budynku Centrum Edukacji Przyrodniczej poprowadzona po już istniejących trasach, których nawierzchnia, podjazdy, i zakręty dostosowane są dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich oraz dla osób z niepełnosprawnością wzroku. Posiada pomost ułatwiający dotarcie nad potok i stawek, odpowiednią nawierzchnię oraz zabezpieczenia. Zawiera tablice informacyjne i mapę plastyczną. Przy ścieżce znajdują się rzeźby tatrzańskich zwierząt w skali 1:1 wykonane z piaskowca i dostosowane do zwiedzania haptycznego;
- Materiały edukacyjne „Tajemniczy Ogród” dostosowane do realizacji w różnych porach roku oraz dla uczestników w różnym wieku. Część z konspektów można wykorzystać podczas prowadzenia zajęć z osobami na wózkach inwalidzkich. Oferta parku zawiera zajęcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, materiały edukacyjne, gry terenowe oraz wycieczki z przewodnikiem i tłumaczem języka migowego;
- Park posiada zestaw map tyflograficznych TPN dla niewidomych oraz pliki z informacjami przeznaczonymi dla niewidomych stanowiące element Atlasu Parków Narodowych w Polsce dla osób niewidomych i słabowidzących opracowane przy udziale merytorycznym pracowników parku w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Polskiego Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Laskach;
- Lapidarium Tatrzańskie dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową;
- Punkty wejścia na Palenicy Białczańskiej, do Doliny Małej Łąki i Doliny Strążyskiej spełniają standardy obiektów architektonicznie dostępnych (niskie, bez krawężników podjazdy oraz dostosowane toalety). Wyposażone są także w podblatowe pętle indukcyjne. Ponadto Punkt Informacji Turystycznej posiada usługę łączenia się on-line z tłumaczem PJM;
- Szlak w Dolinie Strążyskiej ma wyrównaną nawierzchnię oraz wodopusty zabezpieczone metalowymi kratami ułatwiającymi przejazd. Ze strony internetowej parku można pobrać audioprzewodnik po Dolinie Strążyskiej ułatwiający poruszanie się po niej osobom z niepełnosprawnością wzroku. Przy herbaciarni znajduje się makieta dotykowa Giewontu z opisem w języku Braille’a. Na trasie znajdują się trzy ławostoly dostosowane dla osób ze szczególnymi potrzebami (z oparciem i możliwością podjechania wózkiem do stołu);
- Szlak do Morskiego Oka ma asfaltową nawierzchnię. Na trasie, po około 7 km znajduje się pawilon gastronomiczny PTTK (Włosienica) wyposażony w podjazd, dostosowane toalety i komfortkę;
- Nowo otwarte centrum edukacji Tatrzańskie Archiwum Planety Ziemia u wylotu Doliny Kościeliskiej jest dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową (windy, toaleta, zwiedzanie bezbarierowe);
- Przy siedzibie dyrekcji parku oznaczono miejsce parkingowe dla niepełnosprawnych, skąd można bezpośrednio wjechać do budynku wyposażonego w windę;
- Osoby niepełnosprawne posiadające niebieską kartę parkingową mogą bez specjalnego zezwolenia wjechać do Kuźnic, gdzie przygotowano dla nich 4 miejsca parkingowe. Również kolej linowa na Kasprowy Wierch jest przystosowana do potrzeb osób poruszających się na wózkach, posiada windę a osoby niepełnosprawne mogą dojechać samochodem do samej stacji. Na szczycie Kasprowego Wierchu osoba na wózku inwalidzkim może przejechać na taras widokowy;

		• Przez Ośrodek czynnej ochrony płazów i gadów w Jaszczurówce, u wylotu Doliny Olczyskiej poprowadzona jest bezbarierowa, żwirowa ścieżka umożliwiająca swobodne zwiedzanie osobom poruszającym się na wózkach; • Park posiada dostępne materiały edukacyjne oraz filmy z serii „Tatry od ręki” z ofertą tras tłumaczoną na PJM, wraz z napisami i lektorem oraz w wersji ETR; • Park umożliwia zwiedzanie przez wypożyczenie pojazdów ułatwiających poruszanie się – wózek e-Joëlette i Joëlette Kid oraz dwie elektryczne przystawki do wózka inwalidzkiego ręcznego; • Kadra parku jest odpowiednio przeszkolona m.in. w zakresie dostosowania terenów górskich i infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami
6.	Roztoczański Park Narodowy (RPN)	RPN posiada kilka obiektów dostosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami: • Ośrodek Edukacyjno–Muzealny do zwiedzania przez osoby ze szczególnymi potrzebami. Na poddaszu znajduje się wystawa stała Parku „W krainie jodły, buka i tarpana” złożona z kilkunastu dioram prezentujących przyrodę i historię regionu. Ośrodek posiada system audioprzewodników, które umożliwiają samodzielne zwiedzanie wystawy. Osoby zwiedzające mają możliwość wyboru ścieżek w j. polskim oraz w j. angielskim, z audiodeskrypcją, w PJM oraz specjalną ścieżkę w formie słuchowiska dla rodzin z dziećmi. Są też nadajniki do dźwiękowej sygnalizacji dla osób niewidomych oraz słuchawki indukcyjne dla osób niedosłyszących i niesłyszących. Sala edukacyjna jest wyposażona w narzędzia edukacyjne pozwalające na prowadzenie zajęć z osobami ze szczególnymi potrzebami z uwzględnieniem osób z wadami wzroku i słuchu m.in. lupy elektryczne, stoliki sensoryczne, panele świetlne, tablice tyflograficzne z opisami gatunków. W budynku ośrodka wyznaczone są kontrastowe ścieżki dotykowe. Oznakowanie stanowi system ułatwiający orientację przestrzenną dla osób z dysfunkcją wzroku. Wyczuwalno-wizualne oznaczenia pomagają w orientacji osobom niedowidzącym i niewidomym. Na dwóch poziomach budynku są plany tyflograficzne oraz tabliczki informacyjne zwiększające łatwość poruszania się szczególnie osobom mniej komunikatywnym i otwartym. Park posiada dwa napędy elektryczne do wózków aktywnych, które można wypożyczyć w ośrodku. Stanowiska postojowe dla osób z niepełnosprawnościami zlokalizowane są przed ośrodkiem. Poziom miejsca parkingowego jest taki sam jak chodnika. Miejsce jest prawidłowo oznaczone, z łatwym dostępem do budynku. Punkty informacji są wyposażone w pętle indukcyjne; • Ścieżka do stawów Echo (znaki kolor czarny), która ma swój początek przy Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym w Zwierzyńcu a koniec na platformie widokowej przy stawach Echo. Na platformę widokową można dostać się również (dzięki pomostowi) z parkingu przy stawach Echo. Dalej kierując się trasą rowerową można przejść lub przejechać do „Czarnego Stawu”. Następnie główną drogą można dotrzeć do Florianki, gdzie znajdują się Izba Leśna oraz Ośrodek Hodowli Zwierząt. Na terenie całego kompleksu są utwardzone podjazdy co w znaczący sposób poprawia dostępność na tym obszarze; • Izba Leśna we Floriance jest przystosowana do zwiedzania przez osoby niepełnosprawne. Do wszystkich obiektów są wykonane podjazdy. Wystawy zwiedza się indywidualnie, w poszczególnych pomieszczeniach są umieszczone pulpity z głosem lektora w polskiej i angielskiej wersji językowej;

		• Dostępna jest również sieć ścieżek parku o małym stopniu trudności, które stanowią doskonale miejsce na spacer dla osób starszych lub osób z niepełnosprawnościami (nie są przystosowane dla osób na wózkach ze względu na wystające korzenie, wąskie leśne ścieżki, nierówności terenu) lub rodzin z małymi dziećmi.
7.	Karkonoski Park Narodowy (KPN)	• W KPN istnieje możliwość wypożyczenia wózków wspomagających osoby ze szczególnymi potrzebami, tj.: – wózków inwalidzkich z napędem elektrycznym w Centrum Informacyjnym KPN w Karpaczu oraz Centrum Przyrodniczo-Edukacyjnym Pałac Sobieszów w Jeleniej Górze; – spacerowych wózków inwalidzkich dziecięcych w Centrum Informacyjnym KPN w Karpaczu, Centrum Przyrodniczo-Edukacyjnym Pałac Sobieszów w Jeleniej Górze oraz Karkonoskim Centrum Edukacji Ekologicznej w Szklarskiej Porębie; – specjalnego wózka terenowego dla osób z niepełnosprawnościami w Centrum Informacyjnym KPN w Karpaczu. • W ośrodkach edukacyjnych zorganizowane są strefy gier i zabaw. Są one wyposażone w sensozabawki pozwalające na zaangażowanie różnych zmysłów i emocji, tak by w ciekawy i sensoryczny sposób umożliwić odbiór treści edukacyjnych podczas prowadzonych zajęć, warsztatów czy zwiedzania indywidualnego lub wydarzeń odbywających się poza ośrodkami KPN; • Dwie ścieżki przyrodnicze „Śląska droga na Śnieżkę” oraz „Dolina Wilczego Potoku” posiadają specjalne pulpity edukacyjno-informacyjne dostosowane pod względem treści, zdjęć, rycin, rozmiaru, wysokości itp., dla osób o specjalnych potrzebach, zwłaszcza OzN (osobom z niepełnosprawnościami wzrokowymi). Pulpity mają nakładki tyflograficzne, które przedstawiają informacje dotyczące zasobów przyrodniczych, topografii terenu, specyfiki obiektów, ułatwiając dostęp do treści edukacyjnych osobom z problemami wzrokowymi; • W Karpaczu znajduje się ośrodek edukacyjny - Centrum Informacyjne KPN, udostępniony dla odwiedzających, w którym znajdują się tzw. „Wirtualne wędrówki” popularyzujące turystykę, sprzyjające zaangażowaniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami. Dzięki wykorzystaniu panoram wielkoformatowych z terenu Karkonoskiego Parku Narodowego, uzupełnionych o narrację najcenniejszych przyrodniczo rejonów Karkonoszy wyświetlanych przez projektory, można odbyć wirtualny spacer po górach, w którym mogą uczestniczyć osoby w różnym wieku z różnymi niepełnosprawnościami. Można obejrzeć wiele miejsc, leżących poza szlakami turystycznymi lub takie, które z przyczyn niezależnych od parku są trudno lub w ogóle niedostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami; • Pracownicy parku są przeszkoleni w szerokim zakresie pracy z osobami ze szczególnymi potrzebami, np. przeszli kurs języka migowego. Dzięki temu znają problemy, specyfikę, bariery i potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami i ich opiekunów oraz zagadnienia związane z ich uczestnictwem w turystyce, racjonalnymi usprawnieniami i nowymi technologiami wspierającymi dostępność przestrzeni, produktów i usług, podstawami komunikacji bezpośredniej i pośredniej oraz savoir-vivre.